

7-ÅRIGE BØRN MED ANDEN ETNISK BAGGRUND

Forældrenes ressourcer, børnenes udvikling,
skolestart og kontakt med socialforvaltningen

ELSE CHRISTENSEN

7-ÅRIGE BØRN MED ANDEN ETNISK BAGGRUND

Forældrenes ressourcer, børnenes udvikling,
skolestart og kontakt med socialforvaltningen

ELSE CHRISTENSEN

KØBENHAVN 2004
SOCIALFORSKNINGSINSTITUTTET
04:28

INDHOLD

	FORORD	4
	RESUME	6
	Færre ressourcer end danske familier	6
	Ingen forskel i trivsel og udvikling	7
	Ikke flere skoleproblemer end danske børn	7
	Samme niveau for kontakt med socialforvaltningen pga. problemer med børnene	8
	En opgave for velfærdssamfundet	8
1	FORMÅL, BAGGRUND OG METODE	10
	Formål	11
	Baggrund	11
	Den anvendte metode	13

2	SOCIALE RESSOURCER	16
	Socioøkonomiske forhold	16
	Forældrenes helbredsmæssige ressourcer	21
	Familiemønstre	23
	Familiens sociale netværk	24
	Harmoni/disharmoni i familien	25
	Familier med mange og med få ressourcer	25
	Andel ressourcestærke og ressource svage familier	28
3	BARNETS TRIVSEL OG UDVIKLING	30
	SDQ-spørgsmålene	30
	Barnets udvikling og trivsel	32
	Børn med særlige vanskeligheder	34
	Opdragelsen af barnet	36
4	SKOLESTART	38
	Kort om skolestarten	38
	Den faglige skolestart	40
	Særlige problemer ved skolestart	40
	Skoleproblemer, ressourcer og score på SDQ-spørgsmålene	43
5	KONTAKT MED SOCIALFORVALTNINGEN	44
	Begrundelse for kontakten	44
	LITTERATUR	46

FORORD

Dette er den sjette rapport fra Socialforskningsinstituttets børneforløbsundersøgelse. Rapporten beskriver en del af opvækstvilkårene og udviklingen for børn med anden etnisk baggrund end dansk. Resultaterne sammenholdes med, hvad der tidligere er fundet for danske børn i rapporten *7 års børneliv* (rapport 04:13). Der fokuseres på forældrenes sociale ressourcer, børnenes udvikling, forhold i forbindelse med skolestart og kontakt med socialforvaltningen. Rapporten indeholder de første analyser af det seneste datasæt, der er indsamlet i 2003. Endnu en rapport, der sætter fokus på børnenes integration ved skolestart, er under udarbejdelse.

Socialforskningsinstituttets børneforløbsundersøgelse er for de danske børns vedkommende baseret på et repræsentativt udvalg af 6.000 børn født i efteråret 1995, hvor moderen er dansk statsborger. I dette datasæt er der enkelte børn, hvor moderen ikke er vokset op med dansk som modersmål, men der er tale om så få børn, at det ikke er muligt at analysere. Datasættet blev derfor suppleret med 610 børn født i Danmark af mødre, der havde boet mindst tre år i Danmark, men som ikke var danske statsborgere.

Initiativet til indsamlingen af data om børn med anden etnisk baggrund end dansk blev taget af daværende programleder Kirsten Just Jeppesen, der også var ansvarlig for udarbejdelsen af rapporterne fra de to første datasæt: *Etniske minoritiesbørn i Danmark – det første leveår* (rapport 98:05) og *Tosprogede småbørn i Danmark* (rapport 01:06).

Tredje dataindsamling fandt sted i 2003 og indgår i et forskningssamarbejde om social arv, der gennemføres af en gruppe forskere fra Socialforskningsinstituttet, Amternes og Kommunernes Forskningsinstitut, Danmarks Pædagogiske Universitet og Statens Institut for Folkesundhed. Undervejs er arbejdet blevet diskuteret

med gruppen, ligesom den endelige afrapportering har været drøftet. Gruppen takkes for gode bidrag og kommentarer.

Forskningskonsulent Niels Kr. Rasmussen (Statens Institut for Folkesundhed) har bidraget med konstruktiv kritik, kommentarer og gode forslag til det afsluttende resultat. Tak for både kritiske og gode kommentarer.

Undersøgelsen er finansieret af Socialministeriet og Socialforskningsinstituttet.

Rapporten er udarbejdet af programleder, mag. art. Else Christensen.

København, december 2004

Jørgen Søndergaard

RESUME

Rapporten redegør for udvalgte dele af opvækstforholdene for 7-årige børn med anden etnisk baggrund end dansk. Børnene kommer fra familier med oprindelse i Tyrkiet, Pakistan, Eksjugoslavien, Irak, Somalia og Sri Lanka. Børnenes livsvilkår og udvikling sammenlignes med forholdene for 7-årige danske børn. Undersøgelsen bygger på data fra tredje dataindsamling i Socialforskningsinstituttets børneforløbsundersøgelse, hvor børnenes forældre er interviewet.

I rapporten fokuseres der på fire temaer: forældrenes sociale ressourcer, børnenes trivsel og udvikling, skolestart og familiernes kontakt med socialforvaltningen.

Selvom 43 pct. af børnene med anden etnisk baggrund end dansk kommer fra familier, der i dansk sammenhæng må karakteriseres som ressourcesvage, og yderligere 29 pct. kommer fra delvist ressourcesvage familier, har de ikke flere vanskeligheder end danske børn, når det gælder trivsel, udvikling og skolestart. Blandt danske børn er der en klar sammenhæng mellem en familiebaggrund med svage sociale ressourcer og problemer med trivsel og skolestart. Den sammenhæng ses ikke blandt de interviewede familier.

Færre ressourcer end danske familier

De interviewede familier med anden etnisk baggrund end dansk har som nævnt markant færre ressourcer end danske familier med 7-årige børn. 43 pct. kan kategoriseres som ressourcesvage, 29 pct. som delvist ressourcesvage, og 28 pct. som ressourcestærke. Blandt danske familier er den tilsvarende fordeling 7 pct. ressourcesvage, 13 pct. delvist ressourcesvage og 80 pct. ressourcestærke.

Familierne har især svage ressourcer med hensyn til økonomi, uddannelse og tilknytning til arbejdsmarkedet. Familierne har i nogen grad svage ressourcer med

hensyn til netværk, når det handler om hjælp til børnepasning, simpelthen fordi den nære familie ikke nødvendigvis bor i Danmark. På området, der handler om omsorg for barnet, svarer ressourcerne til de danske børnefamiliers.

Ingen forskel i trivsel og udvikling

Børnenes trivsel og udvikling er målt ved hjælp af The Strength and Difficulties Questionnaire (SDQ). Det viser sig, at de undersøgte børn med anden etnisk baggrund end dansk hverken har flere eller færre problemer end danske børn.

For de danske børn er der en stærk sammenhæng mellem familiernes sociale ressourcer og børnenes trivsel og udvikling målt med SDQ-spørgsmålene. Danske børn fra ressourcesvage og delvist ressourcesvage familier har markant oftere en score på SDQ-spørgsmålene, som placerer deres trivsel og udvikling på grænsen til det statistiske normalområde eller uden for normalområdet. Denne sammenhæng findes ikke for børn med anden etnisk baggrund. Det vil sige, at familiens ressourcer tilsyneladende betyder mindre for trivslen og udviklingen hos børn med anden etnisk baggrund end hos danske børn.

Hvis man deler gruppen af ressourcesvage forældre med anden etnisk baggrund i to – en gruppe ressourcesvage forældre og en væsentlig mindre gruppe meget ressourcesvage forældre – er der en svag tendens til, at der er en sammenhæng mellem SDQ-score og familiens ressourcer. Men sammenhængen er ikke overbevisende¹.

Ikke flere skoleproblemer end danske børn

Børnene i undersøgelsen går enten i børnehaveklasse eller i 1. klasse². De børn, der er begyndt i 1. klasse, har alle gået i børnehaveklasse. 89 pct. af børnene går i en dansk folkeskole, 8 pct. går i en privatskole, hvor undervisningssproget er dansk, og 2 pct. går i en privatskole knyttet til et trossamfund og med et andet undervisningssprog end dansk. Blandt de danske børn er der ligeledes 10 pct., der går i privatskole.

Ca. 20 pct. af børnene med anden etnisk baggrund end dansk har i nogen grad faglige problemer, mens 28 pct. har andre særlige problemer. Det svarer til, hvad der er fundet for de danske børn. De fleste børn får tilbudt hjælp i form af samtaler mellem klasselæreren (eventuelt andre ansatte) og forældrene. Kun 10 pct. af de børn, der har problemer, får specifikke tilbud om hjælp. Det svarer til niveauet for

---

¹ Med chi²-test findes det, at p er ca. 0,05.

² Enkelte går dog i 2. klasse.

de danske børn. Der er dog den forskel, at børn med anden etnisk baggrund end dansk oftest får tilbudt danskundervisning, mens de danske børn hovedsageligt bliver henvist til skolens støttecenter eller skolepsykolog.

For de danske børn er der en sammenhæng mellem familiens sociale ressourcer og barnets SDQ-score på den ene side og forekomsten af problemer ved skolestart på den anden side. Danske børn fra ressourcetsvage eller delvist ressourcetsvage familier og børn, hvis SDQ-score ligger på grænsen til det normale eller uden for normalområdet, har oftere problemer ved skolestart. For børn med anden etnisk baggrund er der en sammenhæng mellem SDQ-score og problemer ved skolestart. Familiens sociale ressourcer har derimod ingen indflydelse.

Samme niveau for kontakt med socialforvaltningen pga. problemer med børnene

7 pct. af familierne med anden etnisk baggrund og 16 pct. af de danske familier har haft kontakt med socialforvaltningen på grund af problemer relateret til barnet. For de danske familier er der en sammenhæng mellem familiens ressourcer og barnets SDQ-score på den ene side og kontakten med socialforvaltningen på den anden side. De danske familier, der har kontakt til socialforvaltningen, er ofte ressourcetsvage eller delvist ressourcetsvage, og børnene har oftere en SDQ-score, som ligger på grænsen til det normale eller uden for normalområdet. For børn med anden etnisk baggrund er der ingen relation til familiens sociale ressourcer, mens der på samme måde som for de danske børn er en sammenhæng med SDQ-score.

En opgave for velfærdssamfundet

Størstedelen af de 7-årige børn med anden etnisk baggrund end dansk klarer sig – på trods af mange familiers svage ressourcer – lige så godt som 7-årige danske børn. Og de burde faktisk have gode muligheder for også at klare sig senere hen. Anden forskning og almindelige erfaringer peger imidlertid på, at børn med anden etnisk baggrund end dansk generelt set bliver dårligere uddannet end jævnaldrende danske børn og unge, har sværere ved at få arbejde og følgelig også må forvente at få en dårligere økonomi.

Til trods for at udgangspunktet for børn med anden etnisk baggrund ikke ser ud til at være dårligere, end det udgangspunkt 7-årige danske børn har, tyder det derfor på, at børn med anden etnisk baggrund møder flere vanskeligheder, der skal overvindes, når de skal uddanne sig og etablere sig som voksne. Det stiller krav til bør-

nene og de unge om, at de vil overvinde vanskelighederne og til omgivelserne stiller det krav om aktivt samarbejde og medvirken.

Velfærdssamfundets opgaver i forhold til børn med anden etnisk baggrund end dansk må derfor være at medvirke til at overvinde de vanskeligheder, det giver at skulle vokse op i et nyt land, med nye og anderledes normer og rammer end det, familien hidtil har kendt til. Denne undersøgelse kan pege på behovet for en hensigtsmæssig indsats, men den kan ikke give svar på, hvad en sådan indsats skal indeholde, og hvordan den sættes i værk. Det kræver konkrete undersøgelser samt inddragelse af erfarne praktikere, der selv har henholdsvis dansk og anden etnisk baggrund.

Selvom børnene i undersøgelsen på sigt har flere vanskeligheder at overvinde end jævnaldrende danske børn, tyder det på, at de på det personlige plan har ressourcer, der svarer til, hvad man finder hos danske børn. Det vil sige, at som udgangspunkt er der tale om børn, der *har* problemer, og ikke om børn, der *er* problemer.

Det bliver interessant at følge børnenes videre udvikling og specielt at se, om de bliver ved med at kunne klare sig stort set som jævnaldrende danske børn. Dette spørgsmål vil der blive fulgt op på i de efterfølgende dataindsamlinger i denne børnegruppe og deres familier.

FORMÅL, BAGGRUND OG METODE

Denne rapport indeholder de første analyser¹ baseret på data fra tredje dataindsamling i Socialforskningsinstituttets forløbsundersøgelse om sundhed, velfærd og trivsel hos børn med anden etnisk baggrund end dansk. Børnene er født i Danmark i 1995 af mødre uden dansk statsborgerskab.

I rapporten gennemgås en række forhold vedrørende børn med anden etnisk baggrund end dansk. Hovedvægten ligger på en sammenligning af en del af resultaterne fra Socialforskningsinstituttets to forløbsundersøgelser af henholdsvis danske børn og børn med anden etnisk baggrund end dansk. Der fokuseres på områderne: familiens sociale ressourcer, barnets udvikling og trivsel, om barnet har særlige vanskeligheder i forhold til skolestart samt familiens kontakt med socialforvaltningen på grund af forhold relateret til barnet.

Rapporten er primært baseret på data fra den seneste dataindsamling (for henholdsvis danske børn og børn med anden etnisk baggrund end dansk) i 2003, hvor børnene er 7½ år gamle. På enkelte områder inddrages data fra tidligere dataindsamlinger i henholdsvis 1996 og 1999.

Sammenligningen tager udgangspunkt i den seneste analyse af resultaterne for de danske børn (Christensen, 2004). Det teoretiske udgangspunkt er det samme i de to rapporter, nemlig almindelig socialpsykologisk og sociologisk forskning om børns opvækst (Christensen, 2004). I rapportens tabeller er resultaterne fra de danske børn sat i kursiv.

---

¹ Der er ved at blive udarbejdet en analyse med fokus på børnenes integration ved skolestart. Den forventes at udkomme i forsommeren 2005.

Rapporten er udarbejdet under forskningsprogrammet om social arv, hvor forskellige danske forskningsinstitutioner² arbejder sammen. Målet er at indhente viden om faktorer, der påvirker individets livssituation og at gennemføre analyser af faktorerens betydning for individets trivsel, sociale integration, sundhed, familiedannelse, uddannelse og forsørgelse (Ploug, 2001).

Formål

Rapportens formål er at redegøre for nogle af opvækstforholdene for 7-årige børn med anden etnisk baggrund end dansk, at sammenligne med forholdene for jævnaldrende danske børn og at præsentere en foreløbig analyse af forholdene. Følgende skal specifikt undersøges:

- Familiernes sociale ressourcer. Hvor mange børn/familier med anden etnisk baggrund end dansk lever i henholdsvis ressourcestærke, delvist ressource-svage og ressourcevage familier?
- Børnenes trivsel og udvikling. Hvor mange børn med anden etnisk baggrund end dansk har problemer med trivsel og udvikling, der henholdsvis karakteriseres som liggende inden for normalområdet, på grænsen til normalområdet og uden for normalområdet?
- Problemer ved skolestart. Hvor mange børn med anden etnisk baggrund end dansk har problemer ved skolestart? Herunder om det i særlig grad er børn fra delvist ressourcevage eller ressourcevage familier, eller om det i særlig grad er børn, som har problemer med trivsel og udvikling.
- Kontakt med socialforvaltningerne på grund af problemer relateret til børnene. Hvor mange børn/familier med anden etnisk baggrund end dansk har kontakt med socialforvaltningen? Herunder om det i særlig grad er børn fra delvist ressourcevage eller ressourcevage familier, eller om det i særlig grad er børn, som har problemer med trivsel og udvikling.

Baggrund

I rapporten fra den tredje dataindsamling i den danske forløbsundersøgelse (Christensen, 2004) konkluderes det, at de fleste danske børn ser ud til at klare sig godt, mens en mindre del har en række vanskeligheder.

---

² Forskningsprogrammet om social arv gennemføres af forskere fra Socialforskningsinstituttet, Amternes og Kommunernes Forskningsinstitut, Danmarks Pædagogiske Universitet og Statens Institut for Folkesundhed. Yderligere oplysninger om forskningsprogrammet kan fås på www.forskningsprogrammet-social-arv.dk

Rapporten tager udgangspunkt i en analyse af de danske familiers sociale ressourcer. Analysen er baseret på forhold som familiernes økonomi, kontakt med arbejdsmarkedet (arbejdsløshed), erhvervsuddannelse, omsorgsproblemer (herunder det psykiske helbred, alkoholmisbrug, samlevende eller skilte/enlige forældre og harmoni/disharmoni i familien) samt familiens sociale netværk. På denne baggrund inddeles familierne i henholdsvis ressourcestærke, delvist ressourcevage og ressourcevage familier. Det ses, at der er 80 pct. ressourcestærke familier, 13 pct. delvist ressourcevage familier og 7 pct. ressourcevage familier.

Børnenes trivsel og udvikling analyseres ved hjælp af en række spørgsmål, der er udviklet internationalt til anvendelse inden for kvantitative undersøgelser³. Det konkluderes, at langt de fleste børn, i alt 91 pct., trives og udvikles uden nævneværdige problemer, og deres problemer karakteriseres som liggende inden for normalområdet. Samtidig har 4 pct. af børnene nogle problemer, der karakteriseres som liggende ”på grænsen til det normale”, mens 5 pct. har mange problemer, karakteriseret som liggende ”uden for normalområdet”. Ordet normalt anvendes her som betegnelse for en statistisk normalitet (altså noget, der vedrører ’de fleste’). Der er således ikke tale om en klinisk psykologisk karakteristik, hvilket ville kræve en specifik individuel undersøgelse.

Det undersøges desuden, hvordan børnene klarer sig ved skolestart. Der fokuseres på såvel de faglige som andre problemer (psykiske problemer, koncentrationsproblemer, tale- og sprogproblemer, konflikter med kammeraterne eller konflikter med læreren). Ca. 20 pct. af de danske børn har i nogen grad faglige problemer, og 34 pct. har et eller flere af de andre nævnte problemer i den første periode i skolen.

Sammenholdes forekomsten af faglige og andre problemer med børnenes problemer med hensyn til trivsel og udvikling⁴ ses det, at børn, hvis problemer i forbindelse med trivsel og udvikling karakteriseres som liggende inden for normalområdet, som hovedregel ikke har mange vanskeligheder ved skolestart. Børn, hvis problemer karakteriseres som liggende på grænsen til det normale, har flere vanskeligheder, og børn, hvis problemer karakteriseres som liggende uden for normalområdet, har væsentligt oftere vanskeligheder ved skolestart.

Som endnu et tema undersøges forholdet mellem familiernes ressourcer og børnenes problemer med trivsel og udvikling samt forholdet mellem familiernes ressourcer og børnenes vanskeligheder ved skolestart. I begge tilfælde ses en markant sammenhæng mellem familiernes ressourcer og børnenes problemer. Fx har 26

---

³ The Strengths and Difficulties Questionnaire, se www.sdqinfo.com

⁴ Målt ved hjælp af The Strength and Difficulties Questionnaire.

pct. af børnene fra de ressourcetsvage familier, 16 pct. af børnene fra de delvist ressourcetsvage familier og (kun) 7 pct. af børnene fra de ressourcestærke familier problemer med trivsel og udvikling, der er karakteriseret som liggende på grænsen til det normale eller uden for normalområdet. Tilsvarende ses det, at børn fra delvist ressourcetsvage eller ressourcetsvage familier oftere har trivsels- og udviklingsmæssige problemer, der er karakteriseret som liggende på grænsen til eller uden for normalområdet.

Endelig redegøres der for familiernes kontakt med socialforvaltningen specifikt på grund af problemer relateret til barnet. Her ses det, at der er en større andel af de delvist ressourcetsvage og de ressourcetsvage familier, som har kontakt. Endvidere er der markant oftere tale om børn, hvis problemer er karakteriseret som liggende på grænsen til det normale eller uden for normalområdet. Desuden ser det ikke ud til, at forekomsten af specifikke vanskeligheder hos barnet har nævneværdig indflydelse på den iværksatte foranstaltning.

Den anvendte metode

Forløbsundersøgelsen af børn med anden etnisk baggrund end dansk er gennemført parallelt med Socialforskningsinstituttets forløbsundersøgelse af danske børn født i 1995. Data til de to forløbsundersøgelser er indsamlet i forlængelse af hinanden. I begge undersøgelser blev der indsamlet data i 1996, 1999 og 2003⁵. I de to undersøgelser er der i vid udstrækning anvendt samme spørgeskema. I spørgeskemaet, der omhandler børn med anden etnisk baggrund, er en del af spørgsmålene fra spørgeskemaet vedrørende danske børn dog erstattet af spørgsmål med specifik relevans for integration. Med udgangspunkt i de dele, hvor der har været anvendt samme spørgeskema, vil det være muligt at sammenligne forholdene for børn med anden etnisk baggrund med forholdene for jævnaldrende danske børn.

Den danske forløbsundersøgelse er baseret på oprindeligt 6.000 repræsentativt udvalgte børn født i efteråret 1995. Børnenes opvækst er blevet fulgt via interview med moderen og et skriftligt spørgeskema udfyldt af faderen i henholdsvis 1996, 1999 og 2003. Den danske forløbsundersøgelse er baseret på mødre, der i 1995 var danske statsborgere. Et massivt flertal af disse mødre kommer fra etnisk danske familier, mens et mindre antal mødre (under 30) havde en anden nationalitet, før de blev danske statsborgere. Det betyder, at den danske forløbsundersøgelse ikke indeholder nævneværdige informationer om børn, der har en anden etnisk baggrund end dansk.

---

⁵ Resultaterne fra de danske dataindsamlinger er præsenteret i tre publikationer: Christoffersen (1997); Christensen (2000) og Christensen (2004). Resultaterne fra de to første dataindsamlinger vedrørende børn med anden etnisk baggrund end dansk er præsenteret i to publikationer: Jeppesen & Nielsen (1998) og Jeppesen & Nielsen (2001).

Det danske datasæt blev derfor suppleret med et datasæt for børn med anden etnisk baggrund. Der blev udvalgt i alt 610 børn/familier fra henholdsvis tre store indvandrer-nationaliteter (Tyrkiet, Pakistan og Eksjugoslavien) og de (i 1995) tre største flygtninge-nationaliteter (Somalia, Sri Lanka og Irak). Kriterierne for udvælgelse var, at moderen ikke måtte være dansk statsborger, at hun i 1995 i tre år skulle have haft fast opholdstilladelse i Danmark, og at hun skulle tilhøre en af de seks nævnte nationaliteter. Kriteriet om, at moderen skulle have haft fast opholdstilladelse i Danmark i tre år, skulle være med til at sikre, at familien med en vis sandsynlighed ville blive boende i Danmark, da det ellers ville være uden mening at igangsætte en forløbsundersøgelse.

Udvælgelsen af deltagende børn/familier fra de seks nationaliteter blev foretaget således, at alle børn født i de sidste tre fjerdedele af 1995 af en mor uden dansk statsborgerskab, der kom fra Pakistan, Eksjugoslavien, Somalia, Sri Lanka og Irak blev bedt om at indgå i undersøgelsen. Samtidig blev der ved lodtrækning udvalgt en fjerdedel af de tyrkiske børn født i de sidste tre fjerdedele af 1995. Dette var for at få lige mange børn fra hver nationalitet til at indgå i undersøgelsen.

I 1996 deltog 482 af de oprindeligt udvalgte 610 børn med anden etnisk baggrund end dansk, svarende til 79 pct. I 1999 blev 593 børn bedt om at deltage, i undersøgelsen (alle oprindeligt udvalgte, der ikke direkte havde afvist at deltage blev spurgt, uanset om de havde deltaget i 1996). Desuden blev yderligere 56 nye børn/familier udtrukket ved en supplerende stikprøve, således at de opfyldte samme udvælgelseskriterier. I alt 463 børn deltog, igen en svarprocent på 79 pct.

I 2003 blev 450 børn, der alle havde deltaget i 1999, bedt om at deltage (alle blev spurgt undtagen de, som havde nægtet at deltage fremover, eller som var flyttet til udlandet). I alt 378 børn deltog, hvilket giver en svarprocent på 84 pct.

Data er indhentet via interview med børnenes forældre. Interviewene blev gennemført i familiernes hjem af interviewere fra SFI-SURVEY. Ved alle interview var der tilbud om brug af tolk. I 2 pct. af interviewene blev der brugt tolk⁶. I alt blev 25 pct. af interviewene gennemført med moderen alene, 37 pct. med moderen og faderen, mens der ved de resterende interview også var andre voksne personer til stede (fortrinsvis familiemedlemmer).

I forhold til det oprindelige antal udvalgte børn/familier (610 familier + 56 familier, i alt 666 adspurgte familier, hvoraf 378 deltager i 2003) er den fortsatte deltagelsesprocent i 2003 kun 57 pct. En del familier har nægtet at fortsætte, nogle er flyttet fra landet, og andre har det ikke været muligt at finde. Lidt flere indvandrer-

---

⁶ I 1996 blev 9 pct. af interviewene gennemført med tolk.

familier end flygtningefamilier har nægtet at deltage. I de danske familier er der i 2003 83 pct. af de oprindeligt udvalgte familier, der deltager.

Der er foretaget en analyse af forskellene mellem de familier, som er fortsat i undersøgelsen og de familier, der er faldet fra. Der er set på, om frafaldet kunne have en sammenhæng med en række forhold for familien i 1996: familiens oprindelige sprog, hvor lang tid familien har boet i Danmark, forældrenes erhvervsuddannelse og tilknytning til arbejdsmarkedet, familiens økonomi og boform (ejer-, andels- eller lejebolig) samt hvor gode forældrene er til dansk. Der er ikke fundet markante forskelle. Der er en svag tendens til, at tamilsktalende familier oftere bliver i undersøgelsen. Det samme gælder familier, der i 1996 har boet 6-9 år i Danmark, familier, hvor faderen lidt oftere er tilknyttet arbejdsmarkedet, og familier, der i 1996 oplyser, at økonomien er ”nogenlunde”.

Resultaterne omhandler seks forskellige etniske minoritetsgrupper i landet. Danmarks Statistik oplyser, at der er omkring 180 forskellige etniske minoriteter i Danmark. Det vil sige, at der er mange grupper, der ikke direkte er dækket af datasættet. Vi har undersøgt, i hvilket omfang de seks etniske minoritetsgrupper, der indgår i datasættet, adskiller sig fra hinanden i besvarelsen af de forskellige spørgsmål. På langt de fleste spørgsmål er der ikke markante forskelle mellem familierne med forskellig etnisk baggrund. Det tyder derfor på, at datasættet er dækkende for forholdene i flygtninge- og indvandrerfamilier, der i 1995 mindst havde boet tre år i Danmark. Når det er relevant, vil der undervejs i teksten være anført, hvis der er forskelle mellem de seks etniske minoritetsgrupper.

Resultaterne for henholdsvis danske børn og børn med anden etnisk baggrund end dansk vil blive præsenteret i tovejs eller trevejs tabeller baseret på relativt enkle analyser. Chi²-testen bruges til at teste, om der er statistisk signifikante forskelle.

KAPITEL 2

SOCIALE RESSOURCER

I dette kapitel er der fokus på de sociale ressourcer hos de undersøgte familier. Redegørelsen følger samme retningslinjer som den danske undersøgelse (Christensen, 2004). Det vil sige, at familierne karakteriseres ud fra, i hvilket omfang de har de ressourcer, der er indgået i tidligere analyser af danske familiers ressourcer. Målet er at få et billede af de sociale ressourcer hos familier med anden etnisk baggrund og at sammenholde dette billede med forholdene i danske familier.

I det følgende redegøres der for familiernes socioøkonomiske forhold, forældrenes fysiske og psykiske helbred, familiemønstre og sociale netværk samt harmonien i familien (dvs., hvor almindeligt det er, at forældrene skændes).

Kapitlet slutter med en kategorisering af familierne i henholdsvis ressourcestærke, delvist resourcesvage og resourcesvage familier.

Socioøkonomiske forhold

I det følgende vil forældrenes erhvervsuddannelse, deres tilknytning til arbejdsmarkedet, deres eventuelle arbejdsløshed og deres økonomi blive gennemgået. Undervejs nævnes forskelle mellem familier med anden etnisk baggrund og danske familier.

Erhvervsuddannelse

Ved forældrenes erhvervsuddannelse forstås både en eventuel uddannelse i det oprindelige hjemland og efterfølgende erhvervsuddannelse i Danmark. Der bliver ikke skelnet mellem, om det er en langvarig eller en kortvarig uddannelse.

Forældrenes erhvervsuddannelse blev belyst første gang i dataindsamlingen i 1996 og er senere fulgt op. I 2003 har i alt 26 pct. af mødre og 33 pct. af fædre gennemført en erhvervsuddannelse (i Danmark eller evt. i hjemlandet), mens de

øvrige forældre (henholdsvis 74 pct. af mødrene og 66 pct. af fædrene) ikke har nogen erhvervsuddannelse.

For de danske børns forældre er uddannelsesniveaet markant højere. I alt 81 pct. af de danske børns mødre og 81 pct. af de danske børns fædre har en erhvervsuddannelse.

Tilknytning til arbejdsmarkedet

I 2003 har i alt 43 pct. af mødrene og 68 pct. af fædrene arbejde. Der er en del hjemmearbejdende forældre og væsentligt flere forældre, som modtager arbejdsløshedsdagpenge, kontanthjælp (bistandshjælp) eller førtidspension.

Skelner man mellem forældre, der kom til landet som flygtninge, og forældre, der kom til landet som indvandrere, er tendensen, at indvandrer-mødre og -fædre i lidt højere grad end flygtningemødre og -fædre er tilknyttet arbejdsmarkedet. Samlet er der dog både for mødre og fædre tale om en lav tilknytning til arbejdsmarkedet.

Tabel 2.1

Tilknytning til arbejdsmarkedet fordelt på samlivsformer. 2003 data. Procent.

	Enlige mødre med anden etnisk baggrund	Samlevende mødre med anden etnisk baggrund	Alle mødre med anden etnisk baggrund	Samlevende fædre med anden etnisk baggrund	Danske mødre*	Samlevende danske fædre (og samlevende)*
Har arbejde	24	46	43	68	83	94
Under uddannelse	15	8	9	3	8	2
Hjemmearbejdende	9	16	15	10	3	0
Arbejdsløs/ bistandshjælp/ pensionist	41	26	28	18	8	3
Orlov	2	2	2	1	2	0
Andet / ved ikke	9	3	3	1	1	1
Procent i alt	100	101	100	101	101	100
Antal	46	314	360	314	4.854	4.322

* Kilde: Christensen (2004).

Tabel 2.1 viser, at mødre og fædre med anden etnisk baggrund end dansk i langt mindre grad end danske forældre har arbejde i 2003. I alt har 43 pct. af mødrene og 68 pct. af fædrene med anden etnisk baggrund arbejde, mens henholdsvis 83 pct. af de danske mødre og 94 pct. af de danske fædre har arbejde. Forskellen er signifikant. Tabellen viser også, at der er markant flere mødre og fædre med anden etnisk baggrund, der oplyser, at de er hjemmearbejdende, ligesom den viser, at

markant flere mødre og fædre med anden etnisk baggrund modtager arbejdsløshedsdagpenge, kontanthjælp eller pension.

Arbejdsløshed

I perioden 1999-2003 er der hvert år godt 30 pct. af mødrene, der har haft arbejde hele året, mens knap 30 pct. har været arbejdsløse en del af året eller (oftere) hele året. Godt 30 pct. oplyser, at de ikke har været erhvervsaktive i året¹.

Blandt fædrene er der omkring 66 pct., der har haft arbejde hele året (i hvert af årene 1999-2003), mens godt 16 pct. har været arbejdsløse, og knap 16 pct. ikke har været erhvervsaktive. Som for mødrene gælder det, at de arbejdsløse oftest har været arbejdsløse hele året.

I alt har ca. 50 pct. af mødrene og godt 75 pct. af fædrene været arbejdsløse i længere tid i løbet af de seneste fire år.

For de danske familier gælder det, at ca. 12 pct. af mødrene har været arbejdsløse hvert af årene fra 1999-2002 (i de fleste tilfælde for en længere periode), mens kun 1 pct. af fædrene har været langvarig arbejdsløse i denne periode. De danske familier har således en markant lavere arbejdsløshed.

Økonomi

Spørgsmålet om familiernes økonomi er dels søgt belyst via oplysninger om familiernes bruttoindkomst, dels via spørgsmål om de interviewedes vurdering af økonomien. Tabel 2.2 viser familiernes bruttoindkomst i 2002, året før den seneste datindsamling.

---

¹ Ikke erhvervsaktiv det pågældende år vil sige, at moderen har været hjemmearbejdende, haft barselsorlov og børnepasningsorlov hele året eller været under uddannelse, evt. været sygemeldt hele året.

Tabel 2.2

Familiens bruttoindkomst i 2002 fordelt på samlivsformer. 2003 data. Procent.

Oplyst bruttoindkomst	Enlige mødre med anden etnisk baggrund	Enlige danske mødre*	Samlevende forældre med anden etnisk baggrund	Samlevende danske forældre*	Danske mødre samlevende med en ny mand*	Alle familier med anden etnisk baggrund	Alle danske familier*
Under 100.000	2	2	0	0	1	1	0
100.000 – 149.000	43	14	4	0	1	9	2
150.000 - 199.000	17	24	8	1	2	9	3
200.000 - 249.000	6	24	11	2	4	11	5
250.000 – 299.000	4	15	12	3	5	11	5
300.000 - 399.000	0	12	22	12	17	19	12
400.000 – 499.000	2	3	12	30	29	11	27
500.000 og derover	0	4	6	48	33	6	41
Uoplyst	26	3	24	5	7	24	4
Procent i alt	100	101	99	101	99	101	99
Antal	47	568	331	3.661	365	378	4.971

* Kilde: Christensen (2004).

Det fremgår af tabel 2.2, at specielt enlige mødre med anden etnisk baggrund end dansk har en dårlig økonomi. Næsten alle enlige mødre med anden etnisk baggrund har en bruttoindkomst på under 200.000 kr., mens det kun gælder for godt en tredjedel af de enlige mødre med dansk baggrund. Samtidig tjener 35 pct. af parfamilierne mindre end 300.000 kr. og 40 pct. af parfamilierne med anden etnisk baggrund mindst 300.000 kr., heraf tjener 18 pct. af parfamilierne mindst 400.000 kr.

Ser man på den samlede indkomst for alle etniske og danske familier, er der 17 pct. af de etniske familier og 68 pct. af familierne med dansk baggrund, der har mindst 400.000 kr. om året i bruttoindkomst. Forskellen er markant. Hvor danske børnefamilier – samlet set – hører til blandt de familier, der har den største indkomst (Andersen, 1991; Danmarks Statistik, 2002; 2003), hører familier med anden etnisk baggrund – samlet set – til blandt de familier i Danmark, som har den laveste indkomst. Det er ganske vist ikke nogen nyhed, at det forholder sig sådan, men det er måske ikke altid lige så tydeligt, hvor markante forskellene er. Samtidig klarer en mindre del af familierne med anden etnisk baggrund sig økonomisk godt, og de har tilsyneladende på dette område de samme levevilkår som danske familier.

Det skal dog bemærkes, at en stor del af forældrene med anden etnisk baggrund ikke har svaret på spørgsmålet om familiens bruttoindkomst i 2002. Angivelserne

er derfor ikke præcise. Selvom man forudsatte, at alle de familier, der ikke har oplyst om familiens bruttoindkomst, tjener mindst 400.000 kr. om året, ville der alligevel være markant flere velstillede danske familier.

Økonomien i 1996, 1999 og 2003

Den anden måde at vurdere økonomien på er at bede forældrene give deres personlige vurdering af familiens økonomi. Både i 1996, 1999 og 2003 er de interviewede blevet bedt om at give en sådan personlig vurdering, se tabel 2.3.

Tabel 2.3

Vurdering af familiens økonomi. Særskilt for 1996, 1999 og 2003. Procent.

Vurderer økonomien som:	Familier med anden etnisk baggrund 1996	Danske familier 1996*	Familier med anden etnisk baggrund 1999	Danske familier 1999*	Familier med anden etnisk baggrund 2003	Danske familier 2003*
Særdeles god	3	15	3	16	4	16
God	32	55	36	55	34	52
Nogenlunde	48	26	51	26	47	27
Dårlig	16	3	10	4	14	5
Procent i alt	99	99	100	101	99	100
Antal	482	5.424	462	5.288	378	4.971

*Kilde: Christensen (2004).

Der er ikke de store forandringer i familiernes vurdering af økonomien fra år til år. Hvert år siger knap 40 pct. af familierne med anden etnisk baggrund end dansk, at økonomien er særdeles god eller god, mens knap 60 pct. siger, at økonomien er nogenlunde eller dårlig. Sammenholdes dette med oplysningerne om familiernes bruttoindtægt i 2002, kunne det tyde på, at de familier, der ikke har svaret på spørgsmålet om, hvad familien tjente brutto i 2002, hører til blandt de familier, der oplever økonomien som nogenlunde eller dårlig.

Det er tydeligt, at forældre med anden etnisk baggrund vurderer familiens økonomi som dårligere end de danske forældre. Blandt danske forældre vurderer omkring 70 pct. ved hvert interview (i 1996, 1999 og 2003), at familien har en særdeles god eller god økonomi.

Forældrenes helbredsmæssige ressourcer

De fleste mødre og fædre har været raske det meste af tiden i de fire år, der er gået siden forrige dataindsamling (1999). Tabel 2.4 belyser de behandlinger, som mødrene og fædrene har modtaget.

Tabel 2.4

Behandling for fysisk og psykisk sygdom. Andel mødre og fædre, der inden for de seneste 4 år har oplevet noget af følgende. 2003 data. Procent.

Behandling	Mødre med anden etnisk baggrund	Danske mødre*	Fædre med anden etnisk baggrund	Danske fædre*
Indlagt på sygehus pga. fysisk sygdom	19	15	15	13
Indlagt på sygehus pga. psykiske problemer	1	1	0	0
Samtaler hos psykiater	2	3	1	1
Samtaler hos psykolog	5	11	3	4
Hjælp hos ægteskabsrådgiver	1	3	-	-
Hjælp hos alternativ behandler	7	19	3	9
Langvarig sygdom uden hospitalsindlæggelse	5	7	3	4
Fået konstateret kronisk sygdom	5	7	6	5
Intet af ovenstående	65	55	76	71

Procentbasis: 360 mødre med anden etnisk baggrund og 314 fædre med anden etnisk baggrund, 4.880 danske mødre og 4.326 danske fædre.

* Kilde: Christensen (2004).

19 pct. af mødrene med anden etnisk baggrund har været indlagt på sygehus på grund af fysisk sygdom, og en mindre del har været til samtaler hos en psykolog eller fået hjælp fra en alternativ behandler. Mødre med baggrund som flygtninge har lidt hyppigere end mødre med baggrund som indvandrere modtaget hjælp i form af samtaler hos en psykolog.

65 pct. af alle mødre med anden etnisk baggrund og 76 pct. af alle fædre med anden etnisk baggrund har ikke modtaget nogen af de beskrevne former for hjælp. Dette er bedre, end hvad der ses i de danske familier, hvor 55 pct. af mødrene og 71 pct. af fædrene ikke har modtaget nogen af de beskrevne former for behandlinger. For mødrenes vedkommende er forskellen markant.

Mødrene blev også spurgt om, hvorvidt de gennem de seneste fire år havde oplevet en række psykiske eller psykosomatiske gener, se tabel 2.5.

Tabel 2.5

Forekomst af forskellige gener hos mødre med anden etnisk baggrund og danske mødre. 2003 data. Procent.

Psykiske/psykosomatiske gener	Mødre med anden etnisk baggrund: ja, har pågældende gene	Danske mødre: ja, har pågældende gene*
Angst, dårlige nerver	16	11
Depressioner	18	13
Hovedpine/migræne	50	38
Infiltrationer i nakke og skuldre	51	63
Ondt i hjertet	10	6
Astma/allergi	19	17
Søvnproblemer	20	17
En følelse af ikke at kunne klare de daglige problemer	22	27
Træthedsfølelser	39	48
Hypigt tilbagevendende smerter i led og knogler	39	19

Procentbasis: 360 mødre med anden etnisk baggrund og 4.880 danske mødre.
* Kilde: Christensen (2004).

Mødrene oplyste, at de havde en række psykiske/psykosomatiske gener, og godt halvdelen af mødrene havde søgt hjælp hos praktiserende læge for at afhjælpe generne. Ud over de nævnte gener oplyste 1 pct. af mødrene, at de selv havde et alkoholproblem, mens 2 pct. oplyste, at de blev udsat for fysisk mishandling fra partneren.

Alle de nævnte gener kan på forskellig vis påvirke børns liv. Det er lidelser, der tager energi, og som alle (dog nogle mere end andre) kan påvirke dagligdagen således, at omsorgen for og opmærksomheden på barnet bliver mindre, end hvad der måtte være ønskeligt.

Det er lidt forskelligt, hvordan de etniske og danske mødre svarer, men begge grupper oplyser om mange psykiske og psykosomatiske gener, der præger dagliglivet, og som dermed også præger børnenes liv. Der er en svag tendens til, at de etniske mødre har flere problemer end de danske mødre. En anden forskel er, at de etniske mødre i lidt højere grad end de danske mødre har søgt læge for generne, specielt når det drejer sig om hovedpine/migræne og om infiltrationer i nakke og skuldre.

Da man kunne forestille sig, at forældre med anden etnisk baggrund kan have forskellige mønstre mht. sygelighed og modtagne behandlinger afhængigt af, om de er flygtninge eller indvandrere, er data undersøgt ud fra, om forældrene oprindeligt

kom til Danmark som flygtninge eller som indvandrere. Der er kun to punkter i materialet, hvor der er forskelle: Flygtningemødre har oftere end indvandrermodre gået til samtaler hos en psykolog, og flygtningefædre har lidt oftere end indvandrerfædre fået konstateret en kronisk sygdom inden for de seneste fire år. På alle de øvrige spørgsmål er der ingen forskelle.

Til videre brug for analysen af forældrenes ressourcer indgår kun oplysningen om forekomst af depressioner². I alt oplyser 18 pct. af mødre med anden etnisk baggrund, at de har (eller har haft) depressioner. Spørgsmålene om psykiske og psykosomatiske gener blev hverken stillet i 1996 eller i 1999. Det er således ikke muligt at vurdere, i hvilket omfang mødre gennem længere tid har haft gener i form af depressioner. Blandt de danske mødre oplyser 13 pct. i 2003, at de lider af depression³. I alt 23 pct. af de danske mødre har ved mindst et af interviewene (i 1996, 1999 og 2003) oplyst, at de havde depressioner, heraf har 7 pct. oplyst det ved hvert af de tre interview.

Familiemønstre

I alt 87 pct. af børnene med anden etnisk baggrund lever i 2003 sammen med deres mor og far. 1 pct. lever sammen med deres mor, der er gift med en anden mand end barnets far. 12 pct. af børnene lever med en enlig mor.

De 12 pct. børn, der i 2003 lever med en enlig mor, har for halvdelen oplevet en skilsmisse. Den anden halvdel er født af en enlig mor. Den del af børnene, der har oplevet en skilsmisse, har siden skilsmissen boet sammen med deres mor (og eventuelt søskende). Moderen har ikke fundet en ny partner, som er flyttet ind hos familien. Kun 1 pct. af børnene lever med en mor, som er gift med en anden mand end barnets far.

Flertallet af børnene ser jævnligt deres far, selvom forældrene ikke lever sammen. En lille del ser faderen uregelmæssigt, og lige så få har ikke nogen kontakt med faderen.

Således har kun 1 pct. af børnene levet i mere end to familiekonstellationer. Resten har levet med deres mor og far hele tiden eller først med deres mor og far og herefter med deres mor.

---

² Det skal bemærkes, at der er tale om mødrenes egne oplysninger. Der er ikke tale om en klinisk diagnosticeret depression.

³ Mødrenes egne oplysninger. Ikke en klinisk diagnose.

I de danske familier har 19 pct. af børnene i 2003 oplevet, at forældrene er flyttet fra hinanden. En anden og måske mere væsentlig forskel er andelen af børn, der har oplevet, at moderen har etableret et samlivsforhold til en anden mand. Kun 1 pct. af børnene med anden etnisk baggrund har oplevet dette, mens 8 pct. af de danske børn har oplevet, at moderen efter en skilsmisse har etableret et nyt samlivsforhold. 3 pct. har oplevet det mere end én gang. Børn med anden etnisk baggrund har således ikke på samme måde som visse af de danske børn oplevet, hvad der kan kaldes et turbulent barndomsforløb (Dencik & Lauterbach, 2002) præget af nye samlivsforhold mellem de voksne.

Familiens sociale netværk

I 2003 blev forældre med anden etnisk baggrund spurgt om, hvem de kunne forvente at få hjælp fra, hvis de fik akut brug for hjælp til at passe barnet, og i hvor høj grad de kunne regne med, at der ville være hjælp at hente. Svarene fremgår af tabel 2.5.

Tabel 2.6

Andel familier, som altid eller ofte regner med at kunne få hjælp til at passe barnet fra forskellige personer. 2003 data. Procent.

	Forældre med anden etnisk baggrund: altid	Forældre med anden etnisk baggrund: ofte	Forældre med anden etnisk baggrund: har ikke pågældende i landet	Danske forældre: altid*	Danske forældre: ofte*
Moderens forældre	20	5	50	39	16
Faderens forældre	14	5	51	28	15
Moderens søskende	17	7	41	9	9
Faderens søskende	16	6	40	6	5
Anden familie	14	9	26	5	5
Venner, arbejdskammerater	18	15	5	13	15
Naboer	10	13	3	8	10

Procentbasis for familier med anden etnisk baggrund: 378.

Procentbasis for danske familier: 4.971.

* Kilde: Christensen (2004).

Som det fremgår af tabel 2.6, kan forældrene kun i mindre grad forvente at modtage hjælp fra bedsteforældrene, simpelthen fordi de kun sjældent har bedsteforældre boende i Danmark. Dog kan de betydeligt hyppigere end danske forældre forvente at modtage hjælp fra såvel moderens som faderens søskende og fra anden familie.

56 pct. af forældrene får hverken hjælp fra den ene eller den anden ægtefælles forældre ved akut behov for børnepasning. Indvandrerfamilierne trækker lidt oftere på bedsteforældrene end flygtningefamilierne gør.

Resultatet er måske ikke overraskende, men det er dog tankevækkende, at over halvdelen af de etniske minoritetsbørns forældre kun har deres egne (og i nogle tilfælde deres søskendes) ressourcer at trække på i forbindelse med børnepasning⁴.

For de danske børns vedkommende fremgår det, at bedsteforældrene er langt de hyppigste hjælpere, når børnene skal passes akut. Kun 18 pct. kan ikke få hjælp fra bedsteforældrene, når de har brug for det. Forskellen er markant. Samtidig ses det, at forældrenes søskende og anden familie sjældnere anvendes som hjælpere, når der er akut behov for børnepasning.

Harmoni/disharmoni i familien

I 1996 blev familierne spurgt om, hvor ofte de skændtes, og hvad de skændtes om. Tendensen var, at familier med anden etnisk baggrund end dansk skændtes mindre end danske familier (Jeppesen & Nielsen, 1998).

I 2003 blev spørgsmålene gentaget, og der blev spurgt til flere mulige temaer for skænderier. Når svarerne på de forskellige delspørgsmål lægges sammen, viser det sig, at der i 2003 er 8 pct. familier med anden etnisk baggrund, hvor der er mange skænderier.

Dette svarer til, hvad der er fundet for de danske familier, hvor der også er 8 pct. af familierne, som har mange skænderier.

Familier med mange og med få ressourcer

For at få et samlet overblik over de forskellige oplysninger om familiernes ressourcer er der foretaget en opstilling i den følgende tabel 2.7.

---

⁴ Der kan selvfølgelig for nogle familier være et større netværk baseret på familien mere generelt. Men det fremgår ikke tydeligt af svarene på spørgeskemaets spørgsmål.

Tabel 2.7

Andelen af børn fra familier med svage ressourcer på angivne områder. 2003 data. Procent.

	Alle familier med anden etnisk baggrund	Alle danske familier*
Økonomi:		
Lav bruttoindkomst, enlige under 150.000, par under 250.000	26	4
Oplever familiens økonomi som dårlig	14	5
Modtager kontanthjælp (1)	-	4
Uddannelse:		
Moderen uden faglig uddannelse	74	14
Faderen uden faglig uddannelse	67	13
Arbejde:		
Moderen uden arbejde i 2003	28	6
Faderen uden arbejde i 2003	18	3
Moderen arbejdsløs i 1999-2002	13	3
Faderen arbejdsløs i 1999-2002	7	1
Omsorg:		
Moderen har følt sig depressiv i 2003	18	13
Faderen misbruger alkohol i 2003	3	2
Børn, der har levet i tre eller flere familier	0	8
Skænderier mellem moderen og faderen i 2003	8	8
Netværk:		
Uden bedsteforældretnetværk til børnepasning	56	18
Uden bedsteforældretnetværk til praktisk hjælp	-	31
Antal	343**	4.939***

(1) Spørgeskemaet brugt til etniske familier indeholder ikke samme oplysninger om modtagelse af kontanthjælp som spørgeskemaet brugt til danske familier.

* Kilde: Christensen (2004).

** 35 etniske familier er ikke medtaget i opgørelsen.

***32 danske familier er ikke medtaget i opgørelsen.

På områder som økonomi, kompetencegivende faglig uddannelse, tilknytning til arbejdsmarkedet samt hjælp fra bedsteforældre ved akutte vanskeligheder har forældrene med anden etnisk baggrund færre ressourcer end danske forældre. Der er også en svag tendens til, at flere mødre med anden etnisk baggrund har oplevet en depression. Familier med anden etnisk baggrund og danske familier har lige mange skænderier og familier med anden etnisk baggrund giver børnene mere stabile familiemæssige opvækstvilkår (færre børn der skal leve i flere nye familier), end danske familier gør.

Oplysningerne i tabel 2.7 bruges som udgangspunkt for at inddele familierne i ressourcestærke, delvist ressourcetsvage og ressourcetsvage familier. De forskellige problemer (og dermed de sociale ressourcer) inddeles således i fem områder. Dette

gøres efter samme retningslinjer som ved karakteristikken af danske familier (Christensen, 2004).

De tre første områder i tabellen (lav bruttoindkomst, oplevelse af familiens økonomi som dårlig og modtagelsen af kontanthjælp) omhandler familiernes indkomst. For familier med anden etnisk baggrund er der ikke specifikke oplysninger om modtagelse af kontanthjælp. Det er derfor kun muligt at basere inddelingen på bruttoindkomst og på familiernes vurdering af deres økonomi. Familier med *økonomiske problemer* karakteriseres som familier, der enten har en lav bruttoindkomst (henholdsvis under 150.000 kr. for enlige forsørgere og under 250.000 kr. for samlevende), eller hvor de interviewede karakteriserer familiens økonomi som dårlig. I alt 38 pct. af familierne med anden etnisk baggrund har økonomiske problemer og dermed svage ressourcer på det økonomiske område.

De næste to områder vedrører henholdsvis moderens og faderens erhvervsuddannelse. Familier med *uddannelsesproblemer* karakteriseres ved, at enten moderen eller faderen ikke har nogen erhvervsfaglig uddannelse. I alt har 87 pct. af familierne med anden etnisk baggrund uddannelsesproblemer og dermed svage ressourcer på dette område.

De efterfølgende fire områder drejer sig om moderens og faderens tilknytning til arbejdsmarkedet i 2003 samt om, hvorvidt henholdsvis moderen eller faderen har været arbejdsløs i perioden 1999-2002. Familier med *arbejdsløshedsproblemer* er familier, hvor moderen eller faderen er arbejdsløs i 2003, eller hvor moderen eller faderen har været arbejdsløs gennem længere tid i årene 1999-2002. I alt har 37 pct. af familierne arbejdsløshedsproblemer og dermed svage ressourcer på dette område.

18 pct. af mødrene angiver, at de har følt sig depressive i 2003, henholdsvis 1 pct. af mødrene og 3 pct. af fædrene angiver, at de har alkoholproblemer, og 8 pct. af familierne angiver, at de har mange skænderier⁵. Familier med problemer på disse områder karakteriseres som familier med *omsorgsproblemer*. I alt har 19 pct. af familierne omsorgsproblemer. Det vil sige, at der er tale om familier, som har svage ressourcer til omsorg for børnene.

Den sidste kategori indeholder *netværksproblemer*, det vil sige, om familien kan eller ikke kan forvente, at bedsteforældrene træder til, hvis der er brug for akut praktisk hjælp i forbindelse med barnet eller med opgaver i hjemmet. Da en del af familierne med anden etnisk baggrund ikke har bedsteforældre i landet, er der taget højde for, om der er søskende (moderens eller faderens søskende), som vil træde til og

---

⁵ I undersøgelsen af danske familier indgår desuden, om barnet har levet i tre eller flere familier.

yde en indsats. 41 pct. af familierne har således netværksproblemer og dermed svage ressourcer på dette område.

Andel ressourcestærke og ressourcesvage familier

Familier, der ikke har problemer inden for nogen af de fem områder eller som kun har problemer inden for et område, bliver betegnet som *ressourcestærke*. I alt kan 28 pct. af de undersøgte familier betegnes som ressourcestærke.

Familier, der har problemer inden for to af de fem områder, bliver betegnet som *delvist ressourcesvage*. Det er familier, der har nogle vanskeligheder, men som alligevel ikke har problemer inden for flertallet af de beskrevne kategorier. I alt kan 29 pct. af de undersøgte familier betegnes som delvist ressourcesvage.

De sidste familier har problemer inden for tre eller flere af de fem områder. Disse familier betegnes som *ressourcesvage*. De har mange vanskeligheder og må antages at have sværere ved både at sørge for sig selv og for at deres børn får en god opvækst. I alt kan 43 pct. af familierne betegnes som ressourcesvage.

Resultaterne for danske familier er markant anderledes. Her betegnes 80 pct. af familierne som ressourcestærke, 13 pct. som delvist ressourcesvage og 7 pct. som ressourcesvage (Christensen, 2004).

Det er ikke nyt, at mange familier med anden etnisk baggrund har svage ressourcer, fordi flertallet ikke har nogen erhvervsuddannelse, og der er stor arbejdsløshed i denne gruppe. Hvis familierne udelukkende har problemer på disse to områder (altså har problemer på to af de gennemgåede fem områder), bliver de karakteriseret som delvist ressourcesvage familier. De ressourcesvage familier har problemer på mindst yderligere ét af de fem områder.

For at tydeliggøre familiernes ressourcer kan der foretages endnu en opdeling, hvor de ressourcesvage familier deles i to grupper: En gruppe, der har problemer på fire af de fem gennemgåede områder, og en gruppe, som har problemer på samtlige områder. Det deler de 43 pct. ressourcesvage familier i henholdsvis 39 pct., der har problemer på fire af de gennemgåede områder, og 5 pct., som har problemer på alle fem områder. Dette viser, at gruppen af meget ressourcesvage familier er lille (5 pct.).

Skønt der er mange familier med anden etnisk baggrund, der har svage ressourcer, skal det påpeges, at 28 pct. af familierne karakteriseres som ressourcestærke. Disse familier må antages at tage del i samfundet ved at forbruge og bidrage på samme måde som alle andre ressourcestærke familier uanset etnicitet.

Det er undersøgt, om der er forskel på andelen af ressourcestærke og ressource-svage familier mellem de forskellige nationaliteter, der indgår i undersøgelsen. Her er der en svag tendens til, at familier fra Eksjugoslavien oftere karakteriseres som ressourcestærke, mens familier fra Somalia og Irak oftere karakteriseres som ressource-svage.

BARNETS TRIVSEL OG UDVIKLING

Dette kapitel redegør for børnenes trivsel og udvikling. Her inddrages kun en del af datamaterialet. Specielt vil spørgsmål om kammeratskab, skolegang og integration blive behandlet mere uddybende i en senere rapport¹, ligesom helbredsoplysninger forventes at blive behandlet separat.

Fokus vil overordnet være på barnets trivsel og udvikling. Der vil være en gennemgang af barnets relationer til jævnaldrende børn, barnets socialitet (prosocial adfærd og adfærdsproblemer), barnets opmærksomhed (specielt hyperaktivitet) og barnets ængstelse (hvor ængsteligt er barnet). Denne beskrivelse er baseret på *The Strength and Difficulties Questionnaire*, der også blev anvendt i spørgeskemaet vedrørende de danske børn² (omtales fremover som SDQ-spørgsmålene). Forældrenes opfattelse af, hvordan barnet er at opdrage, vil også blive inddraget.

Desuden bliver der redegjort for, om der er en sammenhæng mellem børnenes trivsel og udvikling og karakteristikkene af forældrene som henholdsvis ressourcerstærke, delvist ressourcesvage og ressourcesvage. Resultaterne vil løbende blive sammenlignet med resultaterne for de danske børn.

SDQ-spørgsmålene

Spørgsmålene i *The Strength and Difficulties Questionnaire* er gennem de senere år udviklet med henblik på kvantitative undersøgelser (Goodman, 1997; Goodman et al., 1998; Goodman & Scott, 1999; Goodman, 2001). De er en videreudvikling af Michael Rutters spørgsmål om børns adfærd og udvikling ('childbehavior questions', se Rutter, 1967; 1987 samt Richman & Graham, 1971). Spørgsmålene er udviklet på engelsk og er efterhånden blevet oversat til mange sprog, ikke kun

---

¹ Forventes at udkomme i sommeren 2005.

² Se Christensen, 2004. Er desuden tilgængelig på internettet på www.sdqinfo.com

europæiske, men også mellemøstlige og asiatiske sprog. Oversættelsen til dansk kom i 2001³.

Spørgsmålene belyser fem forskellige temaer: forekomst af emotionelle problemer hos barnet, forekomst af adfærdsproblemer, forekomst af hyperaktivitet, problemer i relation til kammerater og prosocial adfærd. Hvert tema belyses ved hjælp af fem spørgsmål. Der er et scoringssystem, således at svarene på de enkelte spørgsmål tildeles point. Pointene optælles, og for hvert tema er der en opgørelse, der viser barnets placering inden for det givne tema set i relation til, hvad børn almindeligvis svarer.

Ved opgørelsen skelnes der mellem, hvorvidt barnets antal point ligger inden for det almindelige/det normale område for det pågældende tema (karakteriseres 'normal' i det engelske scoringssystem), om barnets antal point befinder sig på grænsen til det almindelige/det normale antal point (karakteriseres 'borderline' i det engelske scoringssystem), eller om barnets antal point ligger uden for det almindelige/det normale område (karakteriseres 'abnormal' i den engelske scoringsliste). Ordet 'normal' skal i denne sammenhæng forstås som en statistisk normalitet (altså som 'det almindelige' eller 'det flertallet gør'). Der er ikke tale om, at der via spørgsmålene er gennemført en individuel klinisk psykologisk vurdering af børnene.

For hvert tema gives der en karakteristik af barnet, det vil sige af, hvorvidt barnet har emotionelle problemer, om barnet har adfærdsproblemer, om barnet er hyperaktivt, om barnet har problemer i relation til kammerater og af, hvordan barnets prosociale adfærd er, det vil sige, om barnet er i stand til at opføre sig på en måde, der fremmer kontakten til andre mennesker (fx om barnet er god til at hjælpe andre).

De fire første temaer belyser problemer, mens det sidste tema belyser positiv adfærd. Når der skal foretages en samlet vurdering af barnets trivsels- og udviklingsmæssige vanskeligheder, sammenlægges pointene fra de fire temaer, der belyser problemer. Pointsummen afgør, om barnet samlet befinder sig inden for det normale område, om barnet befinder sig på grænsen til det normale område eller om barnet befinder sig uden for det normale område. Denne karakteristik anvendes til karakterisering af barnets udvikling.

SDQ-spørgsmålene blev anvendt i forløbsundersøgelsen med danske børn (se Christensen, 2004). Det skete samtidig med, at spørgsmålene blev brugt i de øvrige nordiske lande (se fx Smedje et al., 1999; Koskelainen et al., 2001). Resultaterne

---

³ Se www.sdqinfo.com

fra de forskellige nordiske undersøgelser blev sammenlignet (Obel et al., 2004), og resultaterne fra de 7-årige danske børn indgik i denne sammenligning. Den opnåede score i de forskellige nordiske lande lå meget tæt på hinanden for børn i samme alder, og den fælles vurdering var, at skalaen fungerede tilfredsstillende. Der er endnu ikke gennemført en nordisk (eller dansk) validering af spørgeskemaet, men det er indtrykket, at der er tale om en velfungerende skala.

Barnets udvikling og trivsel

I det følgende vil resultaterne fra børn med anden etnisk baggrund end dansk blive gennemgået. Gennemgangen bliver suppleret med resultaterne fra de danske børn, og eventuelle forskelle eller ligheder vil blive kommenteret.

Emotionelle problemer

Med begrebet emotionelle problemer tænkes der bredt på, om barnet på forskellige områder er ængstelig. Der spørges om, hvorvidt barnet klager over hovedpine, ondt i maven eller kvalme, om det er bekymret, er ked af det, er trist eller har let til gråd, og om det er utrygt i nye situationer og nemt at skræmme.

I alt 75 pct. af børnene har et antal point, som placerer dem inden for det normale område, 8 pct. karakteriseres som værende på grænsen til det normale område, og 13 pct. placeres uden for det normale område, når det drejer sig om emotionelle problemer. Disse børn må derfor antages at have flere emotionelle problemer end gennemsnittet, ligesom de må antages at have en hverdag, der er præget af dette forhold. Pigerne har lidt flere emotionelle problemer end drengene, men der er ikke markante forskelle.

For 5 pct. af børnene er spørgsmålene ubesvarede. Det gælder for alle SDQ-spørgsmålene, at der hver gang er en mindre gruppe forældre, som har undladt at besvare spørgsmålene.

De danske børn fordeler sig på dette område med 81 pct., der ligger inden for normalområdet, 8 pct. på grænsen til det normale område og 11 pct. uden for normalområdet. Der er således ikke nogen nævneværdig forskel.

Adfærdsproblemer

Adfærdsproblemer undersøges som en del af den sociale adfærd. Der er spurgt til raserianfald og hidsighed, om barnet for det meste gør, hvad der bliver sagt, slagsmål og mobning af andre børn, og om barnet lyver, snyder og stjæler. I alle tilfælde er der tale om en væremåde, som kan give vanskeligheder i det fælles sociale liv.

I alt 71 pct. af børnene har en score, som placerer dem inden for det normale område, 15 pct. ligger på grænsen til det normale og 11 pct. uden for normalområdet. For 3 pct. er der ikke afgivet svar. Der er således lidt flere børn, der har problemer med den sociale adfærd, end der er børn, som har emotionelle problemer.

Blandt de danske børn ligger 81 pct. inden for det normale område, 10 pct. på grænsen til det normale og 9 pct. uden for det normale område. Der er således flere børn med adfældsproblemer i gruppen af børn med anden etnisk baggrund.

Hyperaktivitet

Inden for temaet hyperaktivitet er der spurgt efter, om barnet er 'overaktivt' eller rastløst, om det sidder uroligt på stolen, om det er nemt at distrahere og let taber koncentrationen, om det sædvanligvis tænker, før det handler, om det gør tingene færdige, og om det er god til at koncentrere sig.

I alt 83 pct. af børnene har point, der placerer dem inden for normalområdet. 3 pct. befinder sig på grænsen til det normale område, og 8 pct. er placeret uden for det normale område. For 6 pct. er der ikke svaret.

I gruppen af danske børn er fordelingen nogenlunde tilsvarende. I alt 86 pct. er placeret inden for normalområdet, 3 pct. på grænsen til normalområdet og 9 pct. uden for det normale område. Både for danske børn og for børn med anden etnisk baggrund gælder det, at det især er drengene, der er præget af hyperaktivitet.

Kammeratproblemer

Om børnene har problemer i forhold til kammerater er belyst via spørgsmål, der fokuserer på, om barnet helst leger alene, om det har en god ven, er vellidt, bliver drillet eller mobbet, og om det kommer bedre ud af det med voksne end med andre børn.

Spørgsmålene refererer til barnets relation til 'andre', som det jævnligt er sammen med. Fokus har været på barnets reaktion. Der er ikke refereret til, om de 'andre' er børn med anden etnisk baggrund end dansk, eller om der er tale om danske børn. Der er i anden sammenhæng spurgt om, hvem barnet leger med, og de fleste børn leger i skolen både med danske børn, børn med anden etnisk baggrund og børn med samme etniske baggrund som dem selv.

I alt 83 pct. af børnene er her placeret inden for normalområdet, mens 6 pct. er på grænsen til normalområdet, og 8 pct. er uden for normalområdet. For 2 pct. er der ikke svaret.

Svarene for de danske børn viser lidt færre problemer i forhold til kammerater. I alt 90 pct. ligger inden for normalområdet, 4 pct. på grænsen til normalområdet og 5 pct. uden for normalområdet. For 1 pct. er der ikke svaret.

Prosocial adfærd

Den sidste del af SDQ-spørgsmålene handler om den sociale adfærd. Her er der tænkt på det modsatte af det, der blev beskrevet under adfærdsproblemer, nemlig adfærd, som virker fremmede på det sociale fællesskab.

Der er spurgt til om barnet er hensynsfuldt og betænksomt, god til at dele ting med andre børn, prøver at hjælpe andre børn, hvis det er nødvendigt, god mod mindre børn og ofte af sig selv tilbyder at hjælpe andre.

I alt 94 pct. af børnene kategoriseres inden for det normale område, 2 pct. på grænsen til det normale og 2 pct. uden for det normale område. For 2 pct. er der ikke svaret.

De danske børn bliver placeret på præcis samme måde. Både danske børn og børn med anden etnisk baggrund scorer højt på det prosociale tema.

Børn med særlige vanskeligheder

Når man sammenholder resultaterne fra de fire første temaer (emotionelle problemer, adfærdsproblemer, hyperaktivitet og kammeratproblemer), fremkommer der en fælles score, der siger noget om, hvordan barnet overordnet set har det (her karakteriseret som barnets trivsel og udvikling).

Den fælles score er baseret på en sammenlægning af pointene fra hvert af de fire temaer. På hvert tema er der nogle børn, der ikke har svaret. For disse børn er det derfor ikke muligt at opgøre en samlet score. Dette gælder for 11 pct. af børnene med anden etnisk baggrund og 1-2 pct. af de danske børn. Der er således tale om en væsentlig forskel. Det er undersøgt, om der er særlige forhold, der gør sig gældende for de 11 pct. af børnene, hvor der ikke kan laves en fælles score, men der er ikke nogen korrelationer, der tyder på, at det er en særlig gruppe børn, som der ikke er svaret for⁴. Heller ikke når det drejer sig om familiens ressourcer, er der nogen markante sammenhænge. Der er dog en svag tendens til, at de børn, der ik-

---

⁴ Det kan være, at interviewerne ikke har været tilstrækkeligt opmærksomme på nødvendigheden af at få svar på SDQ-spørgsmålene. Nødvendigheden blev kraftigt understreget ved instruktionen af interviewere i den danske undersøgelse, men kan have været mindre prægnant ved instruktionen i undersøgelsen af familier med anden etnisk baggrund.

ke har nogen score på SDQ-spørgsmålene, lidt oftere kommer fra ressourcestærke familier.

For de børn, hvor der er en fælles score⁵, bliver 87 pct. af børnene placeret inden for normalområdet, 7 pct. på grænsen til normalområdet og 7 pct. uden for normalområdet. Det vil sige, at i alt 14 pct. af børnene har særlige vanskeligheder. Blandt de børn, der befinder sig uden for normalområdet, er der flest drenge.

De danske børn placerer sig på stort set samme måde. I alt 91 pct. er placeret inden for normalområdet, 4 pct. på grænsen til normalområdet og 5 pct. uden for normalområdet, det vil sige, at i alt 9 pct. i større eller mindre grad har særlige vanskeligheder. Der er således lidt færre danske børn, der er placeret uden for normalområdet (hovedsageligt drenge), men der er ikke tale om nogen markant forskel.

Samlet kan man derfor konstatere, at børn med anden etnisk baggrund og danske børn stort set har lige mange (eller lige få) trivselsmæssige og udviklingsmæssige vanskeligheder målt med SDQ-spørgsmålene.

Er der sammenhæng mellem familiens ressourcer og børns særlige vanskeligheder?

I analyserne af data indsamlet om de danske børn var der en markant sammenhæng mellem familiens sociale ressourcer og barnets placering efter SDQ-spørgsmålene. Der var markant flere børn fra delvist ressourcesvage og ressourcesvage familier, der havde en score, som placerede dem på grænsen til normalområdet eller uden for normalområdet. Samlet kunne man konstatere, at knap halvdelen af de 5 pct. af de danske børn, der havde en score, som placerede dem uden for normalområdet, kom fra delvist ressourcesvage eller ressourcesvage familier, mens resten kom fra ressourcestærke familier. Da delvist ressourcesvage og ressourcesvage familier tilsammen kun udgør 20 pct. af de danske familier, er der således tale om en markant øget risiko for, at de danske børn fra disse familier har særlige vanskeligheder.

I gruppen af børn med anden etnisk baggrund findes der ikke en tilsvarende sammenhæng. Børn med særlige vanskeligheder i henhold til SDQ-spørgsmålene kommer lige hyppigt fra ressourcestærke, delvist ressourcesvage og ressourcesvage familier.

Hvis man søger at forenkle sammenhængen ved at inddele såvel scoren på SDQ-spørgsmålene som familiens ressourcer i to grupper, kan man skelne mellem hen-

---

⁵ De børn, hvor der ikke er nogen fælles score, indgår ikke i de efterfølgende beregninger.

holdsvis ressourcestærke forældre og andre forældre og mellem børn placeret inden for normalområdet og andre børn. Her findes en svag tendens til⁶, at der er en sammenhæng, således at børn fra delvist ressourcesvage eller ressourcesvage⁶ familier lidt hyppigere end børn fra ressourcestærke familier er placeret på grænsen til normalområdet eller uden for normalområdet. Sammenhængen er lidt tydeligere for drenge end for piger.

Tilsvarende kan man undersøge, om der er en sammenhæng mellem scoren på SDQ-spørgsmålene og familiens sociale ressourcer, når man bruger en inddeling, der opererer med i alt fire grupper (jf. kapitel 2). Altså 28 pct. ressourcestærke familier, 29 pct. delvist ressourcesvage, 38 pct. ressourcesvage og 5 pct. meget ressourcesvage. Her peger ligeledes en svag tendens på, at børnene fra de 5 pct. meget ressourcesvage familier oftere har en SDQ-score, der placerer dem på grænsen til normalområdet eller uden for normalområdet.

Selvom der således er svage tendenser, der peger i retning af en tilsvarende sammenhæng mellem familiens ressourcer og børnenes SDQ-score, som der er fundet for de danske børn, kan man ikke på samme måde som for de danske børn dokumentere, at der er en sammenhæng.

I kontakten med børn med anden etnisk baggrund kan man derfor ikke på tilsvarende måde som i kontakten med danske børn forvente at få et signal om børnenes udvikling og trivsel (målt via SDQ-spørgsmål), når man kender familiens sociale ressourcer.

Opdragelsen af barnet

Det sidste, der skal belyses her, er forældrenes opfattelse af, hvordan deres barn er at opdrage. Størstedelen af forældrene synes, at deres barn er nemt at opdrage. Der er flere forældre til børn med anden etnisk baggrund, end der er danske forældre, der har denne opfattelse af opdragelsen af barnet. Nogle forældre med anden etnisk baggrund synes, at det i perioder kan være svært at opdrage barnet, mens en mindre del synes, at det i perioder eller for det meste er svært. Se tabel 3.1.

---

⁶ Chi²-test viser $p < 0,05$.

Tabel 3.1

Karakteristik af barnet som nemt eller svært at opdrage. 1999 og 2003 data. Procent.

Opdragelsen af barnet er...	Forældre med anden etnisk baggrund 1999	Danske forældre 1999*	Forældre med anden etnisk baggrund 2003	Danske forældre 2003*
For det meste nem	62	55	75	66
Både nem og svær	21	23	16	19
I perioder svær	10	16	6	11
For det meste svær	7	5	3	3
I alt	100	99	100	99
Antal	356	5.288	356	4.971

* Kilde: Christensen (2004).

Der er lidt flere børn, der af forældre med anden etnisk baggrund i 2003 anføres som nemme at opdrage (og tilsvarende færre, som anføres som svære at opdrage). Tendensen er, at børn, der blev opfattet som nemme i 1999 fortsat opfattes som nemme i 2003, mens en del af de børn, der var svære at opdrage i 1999, opfattes som nemme at opdrage i 2003.

Sammenholdes oplysningerne om, hvordan barnet er at opdrage med placeringen baseret på SDQ-spørgsmålene, er der en markant tendens til, at børn, der i perioder eller for det meste betegnes som svære at opdrage, har en SDQ-score, som placerer dem på grænsen til normalområdet eller uden for normalområdet. Det vil sige, at der er tale om børn med særlige vanskeligheder. Dette svarer til, hvad der blev fundet i analysen af datamaterialet vedrørende de danske børn.

SKOLESTART

Analyserne af datasættet fra forløbsundersøgelsen af danske børn viste, at ca. 20 pct. af børnene havde faglige problemer i det første halve år i skolen, mens 34 pct. havde andre problemer i forbindelse med skolestart. Børn fra delvist ressourcetsvage eller ressourcetsvage familier havde markant oftere problemer ved skolestart, end børn fra ressourcestærke familier.

I det følgende skal det undersøges, hvor stor en andel af børnene med anden etnisk baggrund der har faglige eller andre problemer i løbet af de første seks måneder i skolen. Desuden skal det undersøges, om der for børn med anden etnisk baggrund kan påvises en sammenhæng mellem barnets eventuelle problemer ved skolestart og familiens sociale status.

Undervejs sammenlignes resultaterne med resultaterne fra analysen af forløbsundersøgelsen af danske børn, ligesom data fra undersøgelsen af danske børn præsenteres i tabellerne.

Kort om skolestarten

I alt 78 pct. af børnene med anden etnisk baggrund er i 2003 startet i skolen i 1. klasse¹, og 21 pct. går i børnehaveklasse (for 1 pct. er der svaret 'andet'). I alt 97 pct. af de børn, der går i 1. klasse, går i en almindelig skoleklasse, mens 1 pct. går i modtageklasse, og 1 pct. i tosproget klasse (igen har 1 pct. svaret 'andet').

Samlet har 99 pct. af de børn, der nu går i 1. klasse også gået i børnehaveklasse. Dette svarer til, hvad der blev fundet for de danske børn. Tilsvarende er det omtrent samme andel af de danske børn, i alt 75 pct., der i 2003 er startet i 1. klasse.

---

¹ Enkelte går i 2. klasse.

De følgende oplysninger omhandler kun børn (børn med anden etnisk baggrund og danske børn), der i 2003 går i 1. klasse².

Tilfredshed med skolen

98 pct. af børnene med anden etnisk baggrund er i høj grad eller i nogen grad glade for at gå i skole, og tilsvarende er 96 pct. af forældrene tilfredse med barnets skole. Dette svarer til, hvad der blev fundet for de danske børn.

Bruger danske folkeskoler

Flertallet af børnene går i en almindelig dansk folkeskole. I alt 86 pct. af børnene går i en folkeskole i det skoledistrikt, hvor familien bor, mens 3 pct. går i en anden folkeskole.

Desuden går 8 pct. af børnene i en privatskole, hvor undervisningssproget er dansk, og 2 pct. går i en privatskole tilknyttet et trossamfund og med et andet undervisningssprog end dansk (1 pct. har svaret 'andet').

Dette svarer til forholdene for de danske børn, hvor der ligeledes er 10 pct. af børnene, der går i privatskole.

Andel danske elever i klassen

Der er spurgt efter, hvor stor en andel af eleverne i barnets skoleklasse, der har en dansk baggrund. Det viser sig, at 71 pct. af børnene med anden etnisk baggrund går i en klasse, hvor det store flertal af eleverne har en dansk baggrund. 10 pct. går i en klasse, hvor ca. halvdelen af eleverne er danske, 6 pct. i en klasse, hvor 11-40 pct. af eleverne er danske, og 13 pct. i en klasse, hvor højst 10 pct. af eleverne er danske.

Det vil sige, at i alt 81 pct. af børnene med anden etnisk baggrund går i en klasse, hvor omkring halvdelen af børnene er danske, mens i alt 19 pct. går i en klasse, hvor de fleste elever har en anden etnisk baggrund end dansk.

77 pct. af forældrene synes, at fordelingen i klassen mellem børn med anden etnisk baggrund og danske børn er i orden, mens 17 pct. synes, at der er for få danske børn i klassen. Der er desuden 3 pct., der synes, at der er for mange danske børn i klassen og 3 pct., der har svaret 'ved ikke'.

---

² Se note 1.

Den faglige skolestart

Den faglige skolestart er belyst via en række spørgsmål om, hvorvidt barnet kan følge med i skolen fagligt inden for fagene dansk, matematik og gymnastik.

På interviewtidspunktet har størstedelen af børnene gået i skole i 1. klasse i mindre end et år, derfor er det selvfølgelig lidt tidligt at spørge om det faglige standpunkt. Alligevel er der spurgt, ud fra den betragtning at for de børn, der fremover kommer til at klare sig fagligt dårligt i skolen, kan det være væsentligt også at vide, hvordan skolestarten forløb.

Tabel 4.1

Børnene fordelt efter hvorvidt de kan følge med fagligt i undervisningen. 2003 data. Procent.

	Børn med anden etnisk baggrund: ja, i høj grad	Danske børn: ja, i høj grad*	Børn med anden etnisk baggrund: ja, i nogen grad	Danske børn: ja, i nogen grad*	Børn med anden etnisk baggrund: i ringe grad	Danske børn: i ringe grad*	Børn med anden etnisk baggrund: pct. i alt	Danske børn: pct. i alt*
I danskundervisningen	72	76	25	21	3	3	100	100
I matematikundervisningen	77	80	20	18	3	2	100	100
I gymnastik	81	82	16	15	1	2	98	99

Her er kun medtaget børn, som er startet i 1. klasse: 295 børn med anden etnisk baggrund og 3.729 danske børn.
* Kilde: Christensen (2004).

Forældrene til børn med anden etnisk baggrund og forældrene til danske børn giver stort set identiske svar. De fleste forældre synes, at børnene i høj grad kan følge med.

For de danske børn gjaldt det, at det er de samme børn, der kan følge med på alle tre fagområder. Det samme findes for børn med anden etnisk baggrund.

Særlige problemer ved skolestart

Ud over de faglige problemer undersøges det, om børnene har andre særlige problemer ved skolestart. Der spørges til en række specifikke forhold (se tabel 4.2), og for det enkelte barn kan der svares 'ja' eller 'nej' til hvert af de nævnte forhold.

Samlet er der 28 pct. af børnene med anden etnisk baggrund, der har et eller flere særlige problemer ved skolestart. Blandt de danske børn er der 34 pct., der har et eller flere særlige problemer i den første periode af skolegangen.

Tabel 4.2

Børnene fordelt efter forekomst af særlige problemer efter start i skolen. 2003 data. Procent.

Særlige problemer	Børn med anden etnisk baggrund	Danske børn*
Psykiske problemer	14	17
Koncentrationsproblemer	15	14
Tale- og sprogproblemer	6	4
Konflikter med kammerater	9	11
Konflikter med læreren	3	4
Mindst ét af de nævnte problemer	28	34

Procentbasis 295 børn med anden etnisk baggrund og 3.729 danske børn.

* Kilde: Christensen (2004).

Igen ser vi, at der er meget stor lighed mellem de to grupper. En lidt større andel af de danske børn har problemer, men der er ikke tale om nogen voldsom forskel.

For begge grupper af børn gælder, at det markant oftere er drengene, der har ét eller flere særlige problemer ved skolestart.

Tilbudt hjælp

I langt de fleste tilfælde, hvor børnene har haft problemer ved skolestart, har der været tilbudt hjælp i form af samtaler med skolens personale. Der er kun sjældent tilbudt andre former for hjælp. Som de danske børns forældre har forældrene til børn med anden etnisk baggrund end dansk hovedsagelig talt med klasselæreren om problemerne. En mindre del af forældrene har desuden drøftet problemerne med skoleinspektøren, en sundhedsplejerske, en talepædagog, en skolepsykolog eller en tosproget lærer.

13 pct. af forældrene har modtaget hjælp i form af professionel tolkning til samtalen med klasselæreren (eller eventuelt andre), yderligere 6 pct. ville have ønsket, at der var tolkning, mens de resterende forældre ikke mente, at det var nødvendigt med professionel tolkning.

Kun en begrænset del af de børn, der havde problemer, fik tilbudt en særlig hjælp. Se tabel 4.3.

Tabel 4.3

Iværksatte hjælpeforanstaltninger til elever med problemer. 2003 data. Procent.

Hjælpeforanstaltning	Børn med anden etnisk baggrund, der har modtaget hjælp	Danske børn, der har modtaget hjælp*
Støtte fra skolens støttecenter	6	13
Taleundervisning	9	8
Særlige undervisningsmaterialer	5	7
Overflytning til specialklasse	5	2
Overflytning til heldagsskole	1	1
Overflytning til behandlingshjem	1	0
Skolepsykolog	4	10
Familieværksted eller lignende	1	1
Speciel rådgivning til forældre	5	8
Ekstra danskundervisning	12	-
Modersmålsundervisning	4	-
Lektiehjælp	3	-
Andet	11	13

Procentbasis: 95 børn med anden etnisk baggrund og 1.282 danske børn.
 * Kilde: Christensen (2004).

Den enkelte elev kan have modtaget mere end én af de beskrevne former for hjælp. Sammenholdes de forskellige former for hjælp, viser det sig, at i alt 10 pct. af samtlige elever har fået en af de beskrevne former for hjælp. I forhold til at ca. 20 pct. af eleverne har faglige problemer, og 28 pct. har andre særlige problemer ved skolestart, er det således kun en begrænset del af eleverne, der modtager hjælp ud over tilbuddet om samtaler med forældrene. Dette svarer til, hvad der er fundet for de danske børn.

Tabel 4.3 viser, at blandt de 10 pct. børn med anden etnisk baggrund, der har fået hjælp, er der flest, som har fået hjælp i form af ekstra danskundervisning. De danske børn har oftest fået hjælp i form af hjælp fra skolens støttecenter og hjælp fra skolepsykolog. En anden forskel er, at der er en lidt større andel af børnene med anden etnisk baggrund, der er overflyttet til specialklasse. Forskellene skal dog læses med forbehold, da det er meget små absolutte tal, der er tale om.

Skoleproblemer, ressourcer og score på SDQ-spørgsmålene

De danske børn, der kun i nogen, eller ringe grad kan følge med i skolen, eller som har særlige problemer i forbindelse med skolestart, kommer markant oftere fra delvist ressourcesvage eller ressourcesvage familier.

For børn med anden etnisk baggrund kan der ikke påvises en sammenhæng mellem familiens ressourcer og barnets faglige problemer eller andre særlige problemer ved skolestart. Børnene klarer sig tilsyneladende lige så godt som danske børn samtidig med, at forældrene generelt har færre af de målte sociale ressourcer.

Sammenholdes oplysningerne om faglige problemer eller andre særlige problemer ved skolestart med score på SDQ-spørgsmålene, viser det sig, at børn med anden etnisk baggrund med sådanne problemer markant oftere end andre børn er placeret på områderne på grænsen til det normale eller uden for normalområdet.

Dette svarer til de sammenhænge, der er fundet for danske børn mellem problemer ved skolestart og scorerne på SDQ-spørgsmålene. For de danske børn er der et samspil mellem score på SDQ-spørgsmålene og familiernes sociale ressourcer. Denne sammenhæng findes (som nævnt tidligere) ikke i samme grad for børn med anden etnisk baggrund.

Hvis vi specifikt ser på, hvilke børn med anden etnisk baggrund, der får en af de nævnte særlige former for hjælp for problemer ved skolestart, er der markant oftere tale om, at de er placeret på grænseområdet til det normale og uden for det normale område via scoringen af SDQ-spørgsmålene.

Da der er meget få børn, som får hjælp, og da den hjælp, der oftest gives (ekstra danskundervisning), ikke sigter på at afhjælpe mere personlige problemer, kan der være en risiko for, at børnenes problemer eller vanskeligheder ikke bliver set.

KONTAKT MED SOCIALFORVALTNINGEN

7 pct. af forældrene til børn med anden etnisk baggrund oplyser, at de på et eller andet tidspunkt har haft kontakt med socialforvaltningen på grund af et problem relateret til barnet. Blandt de danske børns forældre er det 16 pct. Der er således en større andel af de danske forældre, der har haft kontakt med socialforvaltningen på grund af et problem relateret til barnet. Forskellen er markant.

Der er en ganske svag tendens til, at børn fra familier med anden etnisk baggrund, hvor der har været kontakt med socialforvaltningen på grund af problemer knyttet til barnet, oftere end de øvrige børn placeres i grænseområdet til det normale eller uden for det normale område i SDQ-spørgsmålene. Tilsvarende er der en svag tendens til at delvist ressourcesvage eller ressourcesvage familier oftere end de resourcestærke familier har været i kontakt med socialforvaltningen. Begge udsagn skal dog læses med det forbehold, at det er meget få familier, det drejer sig om.

For de danske børn er der derimod en tydelig tendens til, at familier med kontakt til socialforvaltningen på grund af problemer relateret til børnene hyppigere har børn, der placeres i grænseområdet til det normale eller uden for det normale område i SDQ-spørgsmålene, ligesom der hyppigere er tale om delvist ressourcesvage eller ressourcesvage familier.

Begrundelse for kontakten

Der er spurgt om, hvilke problemer der har ført til kontakt med socialforvaltningen. Se tabel 5.1.

Table 5.1

Årsager til kontakt med socialforvaltningen. 2003 data. Procent.

Kontakt på grund af...	Andel af alle etniske børn	Andel af alle danske børn*
Barnets opførsel/problemer	2	5
Handicap hos barnet	2	4
Forældres personlige problemer	1	2
Økonomisk hjælp (til barn)	1	3
Friplads/nedsat betaling i daginstitution	2	4
At få hjemme-hos'er/familiekonsulent	1	1
Om at få en kontaktperson	1	0
Personlig rådgiver til barnet	0	1
Aflastningsfamilie	0	2
Familiebehandling/familieværksted	0	1
Henvielse til psykolog	2	3
Anbringelse af barn i familiepleje (1)	0	0
Anbringelse af barn på døgninstitution (1)	0	0
Andet	1	4
Samlet antal børn	378	4.971

(1) Børn, der aktuelt er anbragt i familiepleje eller på døgninstitution, indgår ikke i undersøgelsen.
 * Kilde: Christensen (2004).

Tabellen viser, at ønsker om hjælp i form af personlig rådgiver til barnet, aflastningsfamilie og familiebehandling/familieværksted ikke har været anledning til kontakt for familier/børn med anden etnisk baggrund. Den viser også, at der på alle de undersøgte områder har været flest danske familier/børn, der har været i kontakt med socialforvaltningen.

LITTERATUR

Andersen, B. H. (1991)

Børnefamiliernes dagligdag. København: Socialforskningsinstituttet. Rapport 91:6.

Christensen, E. (2000)

Det 3-årige barn. Rapport nr. 3 fra forløbsundersøgelsen af børn født i 1995. København: Socialforskningsinstituttet 00:10.

Christensen, E. (2004)

7 års Børneliv. Velfærd, sundhed og trivsel hos børn født i 1995. København: Socialforskningsinstituttet 04:13.

Christoffersen, M. N. (1997)

Spædbarnsfamilien. Rapport nr. 1 fra forløbsundersøgelsen af børn født i efteråret 1995. København: Socialforskningsinstituttet 97:25.

Danmarks Statistik (2002)

Børns levevilkår. København: Danmarks Statistik.

Danmarks Statistik (2003)

Statistisk Årbog 2002. København: Danmarks Statistik.

Dencik, L. & Lauterbach, J. (2002)

Mor og far & mor og hendes nye partner. Om børns familier og familieskift gennem opvæksten i senmoderniteten. I: Hermansen, M. & Poulsen, A. (red.): *Samfundets børn*. Århus: Forlaget Klim.

Goodman, R. (1997)

The Strengths and Difficulties Questionnaire: A Research Note. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 38, 581-586.

Goodman, R. (2001)

Psychometric properties of the Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ). *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 40, 1337-1345.

Goodman, R., Meltzer, H. & Bailey, V. (1998)

The Strengths and Difficulties Questionnaire: A pilot study on the validity of the self-report version. *European Journal of Child and Adolescent Psychiatry*, 7, 125-130.

Goodman, R. & Scott, S. (1999)

Comparing the Strengths and Difficulties Questionnaire and the Child Behavior Checklist: Is small beautiful? *Journal of Abnormal Child Psychology*, 27, 17-24.

Jeppesen, K. J. & Nielsen, A. (1998)

Etniske minoritetsbørn i Danmark – det første leveår. Rapport nr. 2 fra forløbsundersøgelsen af børn født i 1995. København: Socialforskningsinstituttet 98:05.

Jeppesen, K. J. & Nielsen, A. (2001)

Tosprogede småbørn i Danmark. Rapport nr. 4 fra forløbsundersøgelsen af børn født i 1995. København: Socialforskningsinstituttet 01:06.

Koskelainen, M., Sourander, A. & Kaljonen, A. (2001)

The Strengths and Difficulties Questionnaire among Finnish school-aged children and adolescents. *European Journal of Child and Adolescent Psychiatry*, 9, 277-284.

Obel, C. et al. (2004)

The Strengths and Difficulties Questionnaire in the Nordic Countries. *European Journal of Child and Adolescent Psychiatry*, 13, supplement 2.

Ploug, N. (2001)

Begreber og indfaldsvinkler i forskningsprogrammet om 'social arv'. København: Socialforskningsinstituttet. Arbejdsrapport 1:2003.

Richman, N. & Graham, P. J. (1971)

A Behavioural Screening Questionnaire for Use with Three-year-Old Children. Preliminary Findings. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 12 (1), 5-33.

Rutter, M. (1967)

A Children's Behaviour Questionnaire for Completion by Teachers: Preliminary Findings. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 8(1), 1-11.

Rutter, M. (1987)

Psychosocial resilience and protective mechanisms. *American Journal of Orthopsychiatry*, 57, 316-331.

Smedje, H., Broman J.-E., Hetta, J. & von Knorring, A.-L. (1999)
Psychometric properties of a Swedish version of the "Strengths and Difficulties
Questionnaire". *European Journal of Child and Adolescent Psychiatry*, 8, 63-70.

7-ÅRIGE BØRN MED ANDEN ETNISK BAGGRUND

Forskningschef: Niels Ploug

Undersøgelsen er gennemført i forbindelse med forskningsprogrammet om social arv. Forskningsprogrammet om social arv er et samarbejde mellem forskere fra Socialforskningsinstituttet, Amternes og Kommunernes Forskningsinstitut, Statens Institut for Folkesundhed og Danmarks Pædagogiske Universitet. Oplysninger om forskningsprogrammet findes på www.forskningsprogrammet-social-arv.dk

ISSN: 1396-1810

ISBN: 87-7487-772-0

Layout: KPTO as

Omslagsillustration: Martin Dam Kristensen/Scanpix

Oplag: 1.000

Tryk: BookPartnerMedia A/S

© 2004 Socialforskningsinstituttet

Socialforskningsinstituttet

Herluf Trolles Gade 11

1052 København K

Tlf. 33 48 08 00

sfi@sfi.dk

www.sfi.dk

Socialforskningsinstituttets publikationer kan frit citeres med tydelig angivelse af kilden. Skrifter, der omtaler, anmelder, henviser til eller gengiver Socialforskningsinstituttets publikationer, bedes sendt til instituttet.

Pris: 50 kr. inkl. moms

7-ÅRIGE BØRN MED ANDEN ETNISK BAGGRUND

Forældrenes ressourcer, børnenes udvikling, skolestart og kontakt med socialforvaltningen

7-årige børn med anden etnisk baggrund end dansk klarer sig godt, når de sammenlignes med jævnaldrende danske børn. De har ikke flere vanskeligheder, når det gælder trivsel, udvikling og skolestart.

Det fremgår af denne rapport, som er baseret på tredje dataindsamling fra 2003 i Socialforskningsinstituttets børneforløbsundersøgelse. Familierne, der har deltaget i undersøgelsen, stammer oprindeligt fra Tyrkiet, Pakistan og Eksjugoslavien samt Irak, Somalia og Sri Lanka.

Rapporten belyser også, hvor mange børn med anden etnisk baggrund end dansk der

- lever i henholdsvis ressourcestærke, delvist ressourcevage eller ressourcevage familier
- har problemer med trivsel og udvikling
- har problemer ved skolestart
- lever i familier, som har kontakt med socialforvaltningen pga. problemer med relation til barnet

ISBN 87-7487-772-0

9 788774 877721